

Overzicht van de Powerpointsheets van de lezing van prof. Paul Schnabel, gehouden op 3 november 2017.

PAUL SCHNABEL
UNIVERSITEIT UTRECHT

Tiel, 3 november 2017, Van der Capellen lezing

Het volk van Nederland: van traditioneel progressief naar modern conservatief

NEDERLAND NA 2000:declinisme

- 'MET MIJ GAAT HET GOED, MET ONS GAAT HET SLECHT'

'De tunnel en het licht'

- 'Het gaat met Nederland meer de verkeerde dan de goede kant op'
- 2012 - 70%
2016 - 50%
2017 - 49%
- Juist meer de goede kant op:
 - 2012 - 20%
 - 2016 - 35%
 - 2017 - 40%
- Tevreden met Nederlandse democratie : 77%
- Vertrouwen rechtsstelsel : 63%
- Vertrouwen in de regering (Ruttell) : 49%

De Geluksparadox

- 'Met mij gaat het goed, met ons gaat het slecht' :
80% gelukkig tot zeer gelukkig in het persoonlijke leven, 3% ongelukkig
- Gelukkigst: vrouwen in paren zonder kinderen;
minst gelukkig: alleenstaande mannen
- Geluksverschillen:
hoog/laagopgeleid 78-65%;
CDA/VVD/D6 versus nietstemmer/SP/PVV 83-60%;
man/vrouw 73-68%;
NL 71%

Nederland internationaal gezien

- Inkomen per hoofd : nr 4 EU
- Absolute omvang BBP: nr 17 wereld, nr 6 EU
- Exportpositie: nr 7 wereld, nr 2 EU
- Concurrentiepositie : nr 4 wereld, nr 1 EU
- Innovatie/Productiviteit : nr 5
- Arbeidsparticipatie : nr 4 EU (M 80%, V70%)
- Universiteiten: nr 3 wereld (6 universiteiten in wereld-top 100)

Kijken bij de burens

- Global Competitiveness Index :
Nederland 4
Duitsland 5
België 17
Frankrijk 21
- World Happiness Index :
Nederland 7
Duitsland 26
België 19
Frankrijk 29
- Human Development Index Europe:
Nederland 2
Duitsland 3
België 9;
Frankrijk 8

Het zuidelijkste land van Skandinavië

- EU Misere index: nr 7 EU (werkloosheid!)
- World Happiness Index: nr 3 EU. Nr 7 wereld
- Better Life Index : nr 4
- Human Development Index: nr.2

- Op alle positieve lijsten staat Nederland bij de top 5 of top 10, met de Skandinavische landen, vaak ook met Oostenrijk en Zwitserland.

Tussen Trots en Treurigheid

- Trots op:
 1. Samenleven/waarden en normen
 2. Inkomen en economie ,
 3. Vrijheden,
 4. Gezondheids-en ouderenzorg

- Treurig over:
 1. immigratie en integratie (HA2),
 2. samenleven/waarden en normen,
 3. politiek en bestuur,
 4. gezondheids-en ouderenzorg (HA 1)

Vertrouwen in de (eigen) toekomst: Eurobarometer 2017

- Denemarken, Finland, Ierland 80%
- Nederland 75%
- BRD 60%, VK 40%, Fr 30%, B 25%, It 10%

- Grip op de toekomst:
 - - Hoogopgeleid 54% veel, 25% weinig
 - - Laagopgeleid 27% veel, 33% weinig

Van traditioneel progressief naar modern conservatief

- Vasthouden aan verworvenheden 20^e eeuw:
 - - Gevoel van nationale eenheid en samenhang (40/50) – CDA/(TON)/PVV
 - - Behoud van de sociale zekerheid en de verzorgingsstaat (50/60) – SP/50plus/PVV
 - - Behoeden van de persoonlijke vrijheden (60/70) - PVV
- Thema's 21 e eeuw:
duurzaamheid, EU, klimaat, onderwijs (D66, GroenLinks),
veiligheid/defensie (PVV, VVD),
migratie/integratie, inkomens/pensioenen, vast/flex

Modern conservatief: ANTI

- Anti- immigratie , want islamisering, verdringing, misdaad, misbruik sociale zekerheid, verlies identiteit
- Anti- Europa, anti-Brussel, want bemoeizucht, gedwongen betaling aan slecht geleide landen, Nederland is naïeve nettobetaler
- Anti- elite, want geen goede zaakwaarnemers, maar zakkenvullers en uitdelers op kosten van de hardwerkende Nederlanders

... Maar ook

- Bang voor verlies van werk, inkomen, pensioen, sociale status en sociale zekerheid
- Bang om vertrouwen te geven nu de verzuiling ten einde is en er geen vanzelfsprekende zaakwaarnemers meer zijn
- Bang door grote veranderingen in economie en samenleving: globalisering, migratie, automatisering ('robots')
- Bang door selectieve en directe media-aandacht voor wat mis gaat

Traditioneel progressief

- Opheffen sociale ongelijkheid
- Positieve maakbaarheid welzijn bevolking
- Universalistisch ethos (ontwikkelingshulp)
- Kosmopolitisch, meritocratisch
- Paternalistisch emancipatoir ('verheffen')
- 'Planvolvoerende elite'

Andere stemming, anders stemmen

- Einde Paars II, Nina Brink, 9/11, Pim Fortuijn: 'de puinhopen van Paars', Geert Wilders
- Wegzakken traditionele partijen van het midden/post-verzuiling/post-wederopbouw
- Volatiele kiezers, instabiele kabinetten
- Na hoogconjunctuur in 2008 diepe val: banken-, euro-, economie-, staatsschuld-, migratie-, EU-crisis
- Opkomst van de 'boze burger': wisselende proteststem in plaats van vaste instemmingsstem

Alledaags populisme

- 'Populism is the more extreme variant of views always held by a major part of the electorate' (Cas Mudde)
- Rechtspopulisme: eigen volk eerst, anti culturele elite, autoritair
- Linkspopulisme : egalitair, anti financieel-economische elite, anti-autoritair

Nederlands populisme

- Politiek: Boer Koekoek, Wiegel, Van Agt, Fortuijn, Verdonk, Wilders, Krol, Baudet
- Media : Telegraaf, Commerciële televisie, Twitter
- INTERNATIONAAL:
Trump, Farage, Le Pen, Erdogan, AfD, Poetin, Chavez, Puigdemont, Berlusconi etc

NL steeds minder blij met EU

- Lidmaatschap EU goede zaak:
48% eens, 20% oneens
in 2008: 47-16%
- Slecht dat gulden vervangen is door de Euro:
42% eens, 35% oneens
- Den Haag teveel macht aan Brussel overgedragen:
53% eens, 16% oneens
- Europees Parlement wordt direct gekozen:
45% nee
- Nederland moet buiten EU:
79% nee, 17% ja
- Regering moet zich meer richten op Nederlandse problemen:
69% eens, 9% oneens
- EU-kritisch: PVV, SP, PvdD, 50plus;
EU-positief D66

Ruim 5 Jaar verslechtering tussen 2009 en 2014

- BBP in 2008 670 miljard, in 2015 ook
- Nederlanders verdienen 10% minder: \$51.400
- Vier keer zoveel werkloosheid (8%)
- 4% minder arbeidsplaatsen, 10% meer ZZP
- Huizenprijzen 20-25% gedaald, meer dan halvering nieuwbouw
- Staatsschuld van 250 naar 450 miljard
- Overheidsgaranties naar 250 miljard, waarvan 150 miljard hypotheekgarantie

...maar ook verbetering

- Echte pensioenleeftijd naar bijna 65 jaar
- Levensverwachting blijft stijgen (81,1 jaar)
- Criminaliteitscijfers dalen behoorlijk
- Opleidingsniveau neemt toe, schooluitval vermindert
- Geleidelijk meer alternatieve energie (7%)
- Bijna 100% internetdichtheid
- Euro steviger dan gedacht

Rutte II – november 2012 - oktober 2017

- Moeilijk begin:
economische groei - 1,5%,
staatsschuld 72% BBP (450 miljard),
begrotingstekort 3,8% (22 miljard),
werkloosheid 8%,
huizen onder water 36%,
- 2012 80.000 banen weg
- Perspectief 2018:
economische groei + 2,5%,
staatsschuld 54,4% (416 miljard),
begrotingsoverschot 1,2% (7,8 miljard),
werkloosheid 4,3%, 190.000 nieuwe banen,
BBP € 764 miljard

Participatiesamenleving: EINDE VERZORGINGSSTAAT?

- Begroting 2018:
277 miljard, waarvan 80 miljard zorg, bijna 80 miljard sociale zekerheid en 30 miljard onderwijs, provincie-/gemeentefonds 24 miljard
- Verzorgingsstaat wordt kleiner, zuiniger, strenger: meer eigen risico/betaling, meer zelf- en mantelzorg, hogere drempels, zwaardere indicaties, lagere en kortere uitkeringen

Waar moet (veel)meer geld naar toe?

- Zorg 82%
-
- Veiligheid op straat 63%
- Terrorismebestrijding 50%
-
- Ontwikkelingshulp 16%
- Int.militaire missies 15%

Verwachting voor 2017

- Bescheiden groei van 1,7%, tekort naar 0%
- Bescheiden daling van de werkloosheid, maar toch ongeveer 650.000 mensen zonder werk, 450.000 in de bijstand, 570.000 WAO/WIA, 250.000 in de Wajong
- Bescheiden stijging BBP tot 706 miljard
- Bescheiden verbetering van de persoonlijke welvaart
- Bescheiden herstel koopwoningmarkt nationaal en sterk Amsterdam/Utrecht

Verwachtingen te bescheiden?

- Elf kwartalen van groei, versnelling in 2017
- Werkloosheid, ook 50plus, gedaald tot onder 5%, meer mensen dan ooit aan het werk (ruim 8 miljoen)
- Overheidstekort verdwenen: al overschot in 2016
- BBP: meer dan 3% groei (€ 733 miljard 2017)
- Staatsschuld onder 60% (EU-norm)
- Steeds minder huizen 'onder water' (15%), zeer lage hypotheekrente (2,5%)

Miljoenennota 2018

- 'Alle signalen voor de Nederlandse economie staan op groen' (CPB)

Met ons gaat het beter, maar met mij wat minder

- Het gaat heel goed met ons, misschien zelfs wel te goed –
nieuwe recessie? (tekort arbeidskrachten, loonstijging, huizenprijzen)
- Het gaat niet met iedereen even goed:
de vermogensongelijkheid en de inkomensonzekerheid nemen toe
- Zorg: krijgen de kinderen het later wel beter dan wij?
Sociale stijging niet meer vanzelfsprekend.

Maar toch, het blijft Nederland , dus

- ... meer discussie over vrolijke schoenen dan over nieuw Regeerakkoord